

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної
та всесвітньої історії**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 35

Рівне – 2023

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 35. Рівне: РДГУ, 2023. 199 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2023 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ №15857-4329Р

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
dekanat.fipmv@rshu.edu.ua <https://fipmv.rshu.edu.ua/>
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

ISSN 2519-1942

9 772519 194006

4. Kashmirskyi konflikt. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кашмірський_конфлікт (08.09.2023)
5. VVS News Ukraina. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47393610> (23.09.2023)
6. Yaderni prohramy Indii ta Pakystanu: porivnialna kharakterystyka. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/844/> (12.10.2023)
7. Yadernyi potentsial Indii ta Pakystanu: porivnialna kharakterystyka. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153587315.pdf> (18.10.2023)
8. Relihiia v Pakystani. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (18.10.2023)
9. Relihiia v Indii. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Релігія_в_Індії (25.10.2023)
10. Tramp zvyuvatyv Pakystan u pidtrymtsi teroryzmu. URL: https://lb.ua/world/2017/08/22/374575_tramp_obvinil_pakistan_podderzhke.html (26.10.2022)

УДК 327 (47+57) (73) «19»

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО МІЖ СРСР І США В ПЕРІОД «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»

Катерина Таєр-Ульянова

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33027, м.Рівне, вул. С.Бандери, 12

ekaterinataer@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8743-4535>

Анотація. У статті висвітлюються витоки та суть інформаційно-ідеологічного протистояння між СРСР і США в період «холодної війни». Стисло описується процес формування двох ворогуючих блоків у повоєнному світі: соціалістичного та капіталістичного. Зазначаються основні відмінні риси американського та радянського підходів до розробки та імплементації основних концептуальних засад інформаційного протиборства. Окреслена колосальна роль ядерного фактора як психологічного чинника стримування двох наддержав від прямого збройного зіткнення. У науковій розвідці згадується низка документів, прийнятих США щодо планів елімінації СРСР та всього соціалістичного світу.

Ключові слова: інформаційне протиборство, «холодна війна», західний та східний блоки, доктрина стримування, доктрина двох таборів, експансіонізм, ядерний фактор.

INFORMATION WARFARE BETWEEN THE USSR AND THE USA DURING THE COLD WAR

Summary

The article highlights the origins and essence of the information-ideological confrontation between the USSR and the United States during the Cold War. The process of formation of two rival blocs in the post-war world: socialistic and capitalistic. The peculiarities of the American and Soviet approaches to the development and implementation of the basic conceptual foundations of information confrontation are described. The colossal role of the nuclear factor as a psychological factor in deterring the two superpowers from direct armed violence is outlined. The scientific study mentions a number of documents adopted by the United States regarding plans for the elimination of the USSR and the entire socialist world.

Key words: information warfare, «cold war», Western and Eastern blocs, doctrine of containment, doctrine of two camps, expansionism, nuclear factor.

Постановка проблеми. 24 серпня 1991 року Верховна Рада Української СРСР схвалила Акт незалежності України, та проголосила створення самостійної держави — України [2]. Проте Російська Федерація, як правонаступниця «імперії злас, успадкувала від

Радянського Союзу не лише вагомий авторитет у міжнародному політичному житті, а й імперські амбіції щодо України, які полягали у встановленні повного контролю над нашою державою під маскою дружби, партнерства та нібито спільних культурних витоків. З метою реалізації імперського задуму проводилась добре спланована і, на жаль, ефективні заходи інформаційної війни як в Україні, так і за її межами. Після поразки проросійського режиму В.Януковича і початку російсько-української війни на сході України стало чітко зрозуміло, що від початку проголошення незалежності Україна не вживала належних заходів з метою інформаційного протиборства. Це підтвердилось неоднозначністю та млявістю реакції світової спільноти на події в Україні 2014 року, що, в свою чергу, відіграло певну роль пасивного заохочення повномасштабного вторгнення у 2022 році. Однак масштабна і відкрита агресія Росії проти України зумовила консолідацію західних демократій під егідою допомоги Україні, що неминуче спричинило протистояння між Росією та Україною і її західними партнерами, яке, згідно з зарубіжними науковцями С. Брюером та М.Хіршем, є новим протистоянням схід-захід, тобто новою «холодною війною» [9][6]. Отже, **головною метою статті** є дослідити інформаційно-ідеологічне протиборство між СРСР та США під час «холодної війни» та проаналізувати його результати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика «холодної війни» стала предметом вивчення багатьох вітчизняних та закордонних експертів, зокрема таких, як С. Брюер [6], М.Хірш [9], Е.Оснос [14], М.Лінд [11], П.Аласутрі [5], Я.Романчук [3] та ін.

Виклад основного матеріалу. Термін «холодна війна» був вперше вжитий Дж.Орвелом у статті «Ти і атомна бомба» (1945 рік), де автор пророчо вказує на феномен «миру, що насправді миром не є» [13]. Загального вжитку цей термін набув наприкінці 1940-х років внаслідок його використання радником президента США Б.Барухом та, зокрема, американським журналістом В.Ліпманом [1, с.73].

В самому терміні «холодна війна» закладено зміст боротьби, протистояння, протиборства, в тому числі інформаційного. Інформаційне протиборство — це така форма боротьби, яка полягає у здійсненні впливу на інформаційну сферу противника з метою досягнення своїх цілей, а також вживання заходів із забезпечення власної інформаційної безпеки [4, с.26].

Основна суть «холодної війни» у повоєнному світі полягала у конфронтації, яка в першу чергу, мала ідеологічне підґрунтя, і зумовила формування біполярного світу. Вважається, що каталізатором створення західного блоку на чолі з США стало поширення впливу СРСР у державах центральної та східної Європи через підтримку комуністичних партій та фактичну окупацію цих країн.

Важливо зазначити, що розробка ядерної зброї була критично важливою для СРСР з метою досягнення ядерного паритету, і оскільки США розробили ядерну зброю у 1945 році, Радянський Союз займався шпіонажем. Як реакція на розкриття масштабного «атомного шпіонажу» СРСР в сукупності зі зміною риторики Й.Сталіна щодо співпраці із західними союзниками в негативний бік, відбулася подія, що ознаменувала поворот політики заходу в бік конфронтації.[1, с.72] Мова йде про промову В.Черчіля у Фултоні, суть якої полягала у констатації повоєнного поділу Європи на зони впливу заходу та СРСР, межу між якими було названо «залізною завісою» (iron curtain). Висновок промови полягав у необхідності об'єднання демократичних сил з метою запобігання поширенню комунізму за межі «залізної завіси» [7].

Як наслідок, першим кроком на шляху до формування західного (капіталістичного, демократичного) блоку проголошення президентом США Г.Труменом доктрини стримування, відомої ще як «доктрина Трумена» (березень 1947 року). Згідно з цією доктриною, під «стримуванням» розуміється запобігання поширенню комунізму у світі загалом та в Європі зокрема, яке полягало в забезпеченні фінансовою і військовою допомогою країн, яким загрожує комуністична експансія. Отже, вищезгадана доктрина окреслювала нові пріоритети США, які означали кінець політики ізоляціонізму, та позиціонувала США захисницею вільного, демократичного світу.

Проте ініціація розробки доктрини стримування пов'язана з «Довгою телеграмою» Дж.Кеннана, міністра американського посольства в Москві, надіслана 22 лютого 1946 року до Вашингтону як відповідь на запит пояснити дії СРСР з приводу відмови приєднатись до Міжнародного валютного фонду і Світового банку. В цьому тексті Дж. Кеннан не лише окреслив курс Радянського Союзу на боротьбу з капіталізмом, але й запропонував засади політики «стримування», яка, після проголошення доктрини Трумена, слугувала основою політичного курсу США щодо СРСР до 1991 року [18].

Як відповідь на доктрину стримування, СРСР проголосив доктрину Жданова, або доктрину двох таборів. Зміст цієї доктрини полягав у поділі світу на два непримиренні табори: «імперіалістичний та антидемократичний» табір під проводом США та «антиімперіалістичний та демократичний» табір, очолюваний СРСР [1, с.76-78].

Проте остаточний поділ світу на східний і західний блоки відбувся після блокади Берліну (1948-1949 роки), що маніфестувала політику експансіонізму СРСР та наочно продемонструвала демократичному світу небажання Радянського Союзу дотримуватись *modus vivendi* [8].

Проте біполярність світу сформувалась не миттєво, а впродовж 1945-1953 років. З огляду на існування двох полюсів — двох ворогуючих блоків — у міжнародних відносинах часів холодної війни, доцільно розглянути їх формування в інформаційно-ідеологічному контексті.

Для США глобальною ідеологічною доктриною стала *Pax Americana* – принцип вільного демократичного світу у поєднанні з домінуванням США, які пропонували стабільний мир і процвітання державам, що входять до «американського світу». СРСР виступав за світову революцію та економічну рівність всіх громадян, та головним чином підтримував комуністичні партії [5].

Варто зауважити, що феномен «холодної війни» був би неможливий без ядерного фактора, який відіграв роль стримуючого чинника як для США, так і для СРСР, оскільки ядерний паритет, якого було досягнуто у 1949 році, дозволяв кожному противнику завдати удару у відповідь. Наддержави цілком усвідомлювали, що у нищівній ядерній війні не може бути переможців, тому протистояння перенеслося на інші сфери: економічну — план Маршала з боку США (1947 року) та Рада економічної взаємодопомоги (1949 року), військову (у формі гонки озброєнь) та інформаційно-ідеологічну. Як наслідок, за часів «холодної війни» була здійснена безпрецедентно велика кількість операцій інформаційно-психологічного впливу [1, с.87].

Ми поділяємо думку американського політика та дипломата М. Кокса, який влучно розкрив суть холодної війни, виділяючи п'ять різних рівнів її реальності: стратегічна конфронтація між СРСР та США; ідеологічне протистояння між комунізмом і капіталізмом; географічна та воєнна конфронтація, що зумовила поділ Європи загалом та Німеччини зокрема; постійна боротьба за контроль над країнами третього світу; протистояння двох цивілізацій, кожна з яких вважала, що саме вона репрезентує хвилю майбутнього.[17]

Відтак, однією з характерних ознак «холодної війни» є перенесення «гарячих» зіткнень в Азію, зокрема, в Корею і В'єтнам.

Передумовою війни в Кореї (1950-1953 років) стало рішення, прийняте на Каїрській конференції у 1943 році, де йшлося про позбавлення Японії загарбаних територій, в тому числі й Кореї, яка була в окупації з 1910 року. Наслідком цього рішення став поділ Кореї на північну, контрольовану СРСР, та південну під контролем США у 1945 році, кордон між якими проходив по 38-й паралелі. Тому перетин 38-ї паралелі прорадянськими військами з північної частини поклали початок кінетичним діям в регіоні.[16]

Війна в Кореї стала першою «ідеологічною війною» США та полігоном для випробування нових концепцій ведення психологічної війни, де американці повинні були долати потужний ідеологічний опір, а також маскувати це вторгнення необхідними оборонними діями під егідою ООН. Саме цей збройний конфлікт зумовив реорганізацію

апарату психологічної боротьби, зокрема, вперше було створено підрозділи для ведення стратегічної пропаганди.

Управління психологічної війни, що здійснювало інформаційно-психологічні операції в Кореї, у 1956 році було перейменоване на Управління спеціальних методів війни. Це започаткувало вироблення нових концепцій ведення інформаційної війни, які були широко застосовані у В'єтнамі.

У 1964-1973 роках В'єтнам став новим місцем ідеологічно-збройного протистояння між СРСР та США, при цьому США пояснювали військову інтервенцію у В'єтнам теорією доміно, згідно з якою якщо країна попадає під комуністичний вплив, то сусідні країни неминуче стануть також комуністичними. Головна мета США у цій війні — не допустити поширення комунізму у Південно-Східній Азії. [12]

Порівнюючи особливості підходів СРСР та США до ведення ІВ загалом та здійснення інформаційно-психологічних операцій зокрема, стає очевидним контраст між ретельним підходом США та недооціненням значення інформаційно-психологічного впливу Радянським Союзом. Так, у США у 1949 році складено та ухвалено інструкцію для командувачів військ під назвою «Ведення психологічної війни». Власне, це детальний посібник з ведення психологічної війни, який розкриває основні принципи, планування та вибір засобів і методів залежно від конкретної ситуації, а також роль розвідки, захист від інформаційно-психологічних впливів противника тощо. Серед основних принципів, зазначених у документі, можна виділити такі: психологічна війна повинна бути так само ретельно спланована, як і будь-яка військова операція; обов'язкова оцінка ефективності; контроль над можливістю розголошення інформації тощо [9, с.8]. Варто зазначити, що досвід США у веденні інформаційних воєн постійно піддавався аналізу і слугував джерелом вдосконалення і доопрацювання інструкції зі здійснення інформаційно-психологічної війни FM-33. Зокрема, польовий статут FM-33-1 під назвою «Психологічні операції» 1987 року містить концепцію «конфліктів низької інтенсивності», в якій успіх полягає не в перемозі на полі бою, а в ефективних інформаційно-психологічних впливах [4, с.112].

На окрему увагу заслуговує низка документів, прийнятих у США у 1980-х роках, яка містила в собі детальні плани ліквідації Радянського Союзу зокрема та соціалістичного табору загалом. Ці плани включали три етапи: «Перебудова», «Реформа», і «Завершення», які були розраховані на 1985-1990, 1990-1995, 1996-2000 відповідно. Також було ухвалено ряд документів під назвою NSDD (National Security Decision Directives) — директиви рішень з національної безпеки, які стали основою «доктрини Рейгана» - зовнішньої політики США, спрямованої на підтримку антикомуністичних рухів у світі. В деяких з них, наприклад NSDD-75 «Відносини між США і СРСР» (US Relations with the USSR), йшлося про боротьбу з СРСР через пропаганду західного способу життя, знищення патріотичних почуттів громадян соціалістичного табору шляхом дискредитації соціалізму тощо [15].

В СРСР не відводилась належна роль концептуальним підходам і розробці стратегії інформаційних воєн. Єдиний посібник зі спецпропаганди був виданий у 1960 році і обмежувався лише політінформацією винятково під час бойових дій, з чого можна зробити висновок про його поверховість. Зрештою, пропаганда всередині країни та за її межами мала досить абстрактний «класовий» характер і неминуче призвела до виникнення глибокої ідеологічної кризи, яка стала каталізатором розпаду Радянського Союзу у 1991 році [4, с.130].

Висновки і пропозиції. Перемога США у холодній війні є наочним історичним підтвердженням колосальної ролі інформаційно-психологічної складової, яка насправді є вирішальною. У екзистенційній боротьбі за існування Україна наразі займає слабку оборонну позицію щодо інформаційної складової у гібридній війні проти Росії, обмежуючись розвінчуванням фейків та спростувальною реакцією на інформаційні вкиди як в Україні, так і на міжнародній арені.

Тому, враховуючи досвід «холодної війни» 1945-1991 років та значення інформаційно-ідеологічної складової, Україні необхідно заснувати системний стратегічний підхід до ведення інформаційного протиборства, що в свою чергу включає роботу на випередження

противника, формування стійкого позитивного іміджу України серед західних союзників зокрема та світової спільноти загалом, створення спеціальних структур щодо розробки та імплементації національної концепції ведення інформаційно-психологічної війни.

Джерела та література

1. Гончар Б. Міжнародні відносини та світова політика. Київ : Київ. нац. ун-т, 2010. 863 с.
2. Про проголошення незалежності України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.
3. Романчук Я. Причиною війни стала жага вигоди від миру. Чому НАТО і Європа та США виявилися не готові до агресії Росії. Фокус. 2023. URL: <https://focus.ua/uk/opinions/595033-prichinoyu-viyni-stala-zhaga-vigodi-vid-miru-chomu-nato-i-yevropa-ta-ssha-viyavilisya-ne-gotovi-do-agresiji-rosiji>.
4. Скулиш Є. Історія інформаційно-психологічного протиборства. Київ : Науково-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2012. 211 с.
5. Alasuutari P. The Principles of Pax Americana. Cultural Studies. 2004. Vol. 4, no. 2. P. 246–249. URL: https://www.researchgate.net/publication/258131196_The_Principles_of_Pax_Americana.
6. Breuer C. The New Cold War and the Return of History. Intereconomics. 2022. Volume 57, no. 4. P. 202–203. URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/4/article/the-new-cold-war-and-the-return-of-history.html>.
7. Brown C. The Sinews of Peace ('Iron Curtain Speech'). International Churchill Society. URL: <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>.
8. Cold War: Summary, Combatants, Start & End. HISTORY. URL: <https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history>.
9. Hirsh M. We Are Now in a Global Cold War. Foreign Policy. URL: <https://foreignpolicy.com/2022/06/27/new-cold-war-nato-summit-united-states-russia-ukraine-china/>.
10. Lawton Collins J., F. W. Itsell E. A. FM 33-5 Psychological warfare in combat operations : інструкція. the USA : Department of the army, 1949. 107 p. URL: <https://pdfroom.com/books/fm-33-5-psychological-warfare-in-combat-operations/bWx5avYNdBJ/>.
11. Lind M. The last days of Pax Americana. New Statesman. URL: <https://www.newstatesman.com/international-politics/geopolitics/2023/09/last-days-pax-americana>.
12. Mouton V. The Cold War (1945–1989). cvce.eu. URL: https://www.cvce.eu/en/obj/the_cold_war_1945_1989_full_text-en-6dfe06ed-4790-48a4-8968-855e90593185.html.
13. Orwell G. You and the Atom Bomb | The Orwell Foundation. The Orwell Foundation. URL: <https://www.orwellfoundation.com/the-orwell-foundation/orwell/essays-and-other-works/you-and-the-atom-bomb/>.
14. Osnos E. Sliding Toward a New Cold War. The New Yorker. 2023. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2023/03/06/sliding-toward-a-new-cold-war>.
15. Reagan R. NSDD - National Security Decision Directives - Reagan Administration. Intelligence Resource Program. URL: <https://irp.fas.org/offdocs/nsdd/>.
16. Shnabel J. The Korean War. Office of Joint History Office of the Chairman of the Joint Chiefs of Staff, 1998. URL: https://stacks.stanford.edu/file/druid:/file/druid:hp102vc6689/vol_3pt1.pdf.
17. Singh A. Cold War Different Phases Author Dr Akshay Kumar Singh.pdf. URL: <https://drive.google.com/file/d/1F2epLcDorIWAKk1SmGyCMvRes2pvPN5f/view>.

18.Wilde R. The Long Telegram of George Kennan and the Birth of Containment. ThoughtCo.URL: <https://www.thoughtco.com/what-was-the-long-telegram-1221534>.

References

- 1.Honchar B. Mizhnarodni vidnosyny ta svitova polityka. Kyiv: Kyiv. nats. un-t, 2010.863 s.
- 2.Pro proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua//laws/show/1427-12#Text> .
- 3.Romanchuk Ya. Prychynoiu viiny stala zhaha vyhody vid myru. Chomu NATO i Yevropa ta SShA vyiavylisia ne hotovi do ahresii Rosii. Fokus. 2023. URL: <https://focus.ua/uk/opinions/595033-prichinoyu-viyni-stala-zhaga-vigodi-vid-miru-chomu-nato-i-yevropa-ta-ssha-viyavilisya-ne-gotovi-do-agresiji-rosiji>.
- 4.Skulysh Ye. Istoriiia informatsiino-psykholohichnoho protyborstva. Kyiv : Naukovo-vyd. vid. Nats. akad. SB Ukrainy, 2012. 211 s.
- 5.Alasuutari P. The Principles of Pax Americana. Cultural Studies. 2004. Vol. 4, no. 2. P. 246–249. URL: https://www.researchgate.net/publication/258131196_The_Principles_of_Pax_Americana.
- 6.Breuer C. The New Cold War and the Return of History. Intereconomics. 2022. Volume 57, no. 4. P. 202–203. URL: https://www.intereconomics.eu/contents/___year/2022/number/4/article/the-new-cold-war-and-the-return-of-history.html .
- 7.Brown C. The Sinews of Peace ('Iron Curtain Speech'). International Churchill Society. URL: <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>.
- 8.Cold War: Summary, Combatants, Start & End. HISTORY. URL: <https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history> .
- 9.Hirsh M. We Are Now in a Global Cold War. Foreign Policy. URL: <https://foreignpolicy.com/2022/06/27/new-cold-war-nato-summit-united-states-russia-ukraine-china/>.
- 10.Lawton Collins J., F. W. Itsell E. A. FM 33-5 Psychological warfare in combat operations : instruksiia. the USA : Department of the army, 1949. 107 p. URL: <https://pdfroom.com/books/fm-33-5-psychological-warfare-in-combat-operations/bWx5avYNdBJ/>.
- 11.Lind M. The last days of Pax Americana. New Statesman. URL: <https://www.newstatesman.com/international-politics/geopolitics/2023/09/last-days-pax-americana>.
- 12.Mouton V. The Cold War (1945–1989). cvce.eu. URL: https://www.cvce.eu/en/obj/the_cold_war_1945_1989_full_text-en-6dfe06ed-4790-48a4-8968-855e90593185.html.
- 13.Orwell G. You and the Atom Bomb | The Orwell Foundation. The Orwell Foundation. URL: <https://www.orwellfoundation.com/the-orwell-foundation/orwell/essays-and-other-works/you-and-the-atom-bomb/>.
- 14.Osnos E. Sliding Toward a New Cold War. The New Yorker. 2023. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2023/03/06/sliding-toward-a-new-cold-war>.
- 15.Reagan R. NSDD - National Security Decision Directives - Reagan Administration. Intelligence Resource Program. URL: <https://irp.fas.org/offdocs/nsdd/>.
16. Shnabel J. The Korean War. Office of Joint History Office of the Chairman of the Joint Chiefs of Staff, 1998. URL: https://stacks.stanford.edu/file/druid:/file/druid:hp102vc6689/vol_3pt1.pdf.
- 17.Singh A. Cold War Different Phases Author Dr Akshay Kumar Singh.pdf. URL: <https://drive.google.com/file/d/1F2epLcDorIWAKk1SmGyCMvRes2pvPN5f/vie>.
- 18.Wilde R. The Long Telegram of George Kennan and the Birth of Containment. ThoughtCo.URL: <https://www.thoughtco.com/what-was-the-long-telegram-1221534>.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Шандор Фьольдварі ГРОМАДЯНСЬКИЙ РОЗВИТОК ЯК КОРИНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СВОЄРІДНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ — ПРАВОСЛАВНІ БРАТСТВА У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОНФЕСІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	3
Микола Романчук, Руслан Пальчевський УЧАСТЬ ПЛАСТУНІВ У СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ЛЕГІОНУ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ (1914-1918 РОКІВ).....	8
Іван Пушук ТРАГЕДІЯ ЧЕСЬКОГО МАЛИНА ОЧИМА УКРАЇНСЬКИХ СУСІДІВ: УСНОІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	13
Віктор Іванчук, Валентина Добровичинська УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ РІВНОГО У ВІДЗНАЧЕННІ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ (1941–1944 РОКІВ).....	22
Руслан Сіромський «ОБЕРГТИ ВІД НЕБАЖАНИХ КОНТАКТІВ»: ПОВОЄННІ ПОЇЗДКИ ПЕТРА КРАВЧУКА В ЗАХІДНІ ОБЛАСТІ УРСР.....	25
Олександр Дмитрук, Валерій Шеретюк ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ - НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»	31
Оля Сорочинська ЗОВНІШНІ ВІДНОСИНИ ТА МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ В МОВАХ ВІЙНИ	38

РОЗДІЛ ІІ ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Олег Озимчук АНАЛІЗ ВПЛИВУ РИМСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ НА СУСПІЛЬСТВО В ПЕРІОД ІМПЕРІЇ.....	45
Олег Озимчук, Катерина Джумаєва ПОВСТАННЯ ХЕРЕВАРДА УЕЙКА (1070-1071) В АНГЛІЙСЬКОМУ КОРОЛІВСТВІ.....	52

Олег Озимчук, Юлія Остапчук ОСОБИСТИЙ ВПЛИВ АЛЕНОР АКВІТАНСЬКОЇ НА ЗАГОСТРЕННЯ АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКИХ ПРОТИРІЧ В XII – НА ПОЧАТКУ XIII СТОЛІТЬ.....	60
Ольга Арама МОЛДАВСЬКО-ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКІ ВІДНОСИНИ В ПЕРІОД КРИЗИ В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ (1510-1512)	68
Galina Costețchi MOLDOVA'S RELATIONS WITH POLAND DURING THE CRISIS MILITARY-POLITICAL FROM 1648-1674.....	73
Юрій Андрощук НАЦІОНАЛІЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД СЕРЕДИНИ XVII - ПОЧАТКУ XIX СТ.....	85
Анастасія Ковальчук, Руслан Постоловський БАЛКАНСЬКІ КРАЇНИ У ВЕРСАЛЬСЬКІЙ СИСТЕМІ МИРНИХ ДОГОВОРІВ.....	91
Володимир Сухий, Ольга Сєверова ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В АНГЛІЇ.....	99
Степан Синяк, Наталія Плюта РОЗВИТОК ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ПРЕСИ У США В XX СТ.	102
Марія Микосянчик БОРОТЬБА «НЕГАТИВНИХ» ХРИСТІЯН З НАЦІОНАЛ- СОЦІАЛІСТАМИ В ПЕРІОД ТРЕТЬОГО РЕЙХУ	109
Владислав Кладько, Інна Мартинчук ФАКТОРИ ПРОТИСТОЯННЯ МІЖ ІНДІЄЮ ТА ПАКИСТАНОМ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ.....	115
Катерина Таєр-Ульянова ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО МІЖ СРСР І США В ПЕРІОД «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»	121
Інна Вівчар ВПЛИВ КУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ: АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....	127
Владислав Климовець, Інна Мартинчук ПОЗИЦІЯ США ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В 2014-2022 РОКІВ.....	133
Оксана Кундеус СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ.....	141

Іван Колінько
ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОГОВОРУ
ПРО КОЛЕКТИВНУ БЕЗПЕКУ (ОДКБ) У ХРОНОЛОГІЧНОМУ ПОРЯДКУ149

Олег Санжаревський
ПОРІВНЯННЯ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ НАРАТИВІВ ТЕРОРИСТИЧНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ ІДІЛ ТА ТАЛІБАґУ: ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ156

РОЗДІЛ ІІІ

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА КУЛЬТОРОЛОГІЯ

Андрій Слесаренко
ІВАН ФРАНКО ПРО ОДИНАДЦЯТИЙ КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ 1897 РОКУ165

Роман Михальчук, Оксана Пальчевська
ДОКУМЕНТИ З ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ЄВРЕЇВ МІЗОЧА: ФОРМИ
ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ЗБЕРІГАННЯ НА ПРИКЛАДІ МІЗОЦЬКОЇ
БІБЛІОТЕКИ168

Володимир Харчук
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ172

Володимир Грицишин, Марія Грицишина
РОЛЬ ПОСТНЕОПАТРИСТИКИ В МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИНАХ
СЬОГОДЕННЯ177

Віталій Ігнат'єв
ІСИХАЗМ ТА САКРАЛІЗАЦІЯ В ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ ТА ДЕРЖАВИ.....180

Юрій Ліннік
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ186

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....194

ЗМІСТ.....196

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 35

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 30.11.2023 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 254/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 35. Рівне, 2023. 199 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023